

Nationell samlad lägesbild

Coronavirus COVID-19

Den del av denna lägesbild som berör försörjning av samhällskritiska varor och tjänster utgår från de svar som inkom till MSB den 9 mars då Folkhälsomyndighetens bedömning av risken för spridning i Sverige annat än till personer runt enstaka importfall bedömdes som "måttlig". Delarna om svenskt smittskydd och infektionsbehandling utgår dock från de svar som inkom från Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen den 11 mars då bedömningen av risken för spridning i Sverige ändrats till "mycket hög".

MSB verkar, utifrån ett nationellt perspektiv, för att stärka, samordna och vid behov inrikta den samlade hanteringen inför eller under en händelse.

Den nationella samlade lägesbilden riktar sig främst till berörda aktörer i den samlade hanteringen i Sverige. Respektive aktör förväntas omsätta lägesbilden i åtgärder inom ramen för sitt ansvarsområde.

Lägesbilden är en uppföljning av den nationella samlade lägesbilden som lämnades den 20 februari 2020 (dnr 2020 01790) och syftar till att:

- Identifiera och bedöma möjliga konsekvenser för målen för samhällets säkerhet ur ett tvärsektorielt perspektiv
- Belysa områden där MSB bedömer att det finns gemensamma utmaningar för de berörda aktörerna
- Identifiera behov av åtgärder

Lägesbilden från den 20 februari utgick ifrån en stor smittspridning i Kina och fokuserade främst på potentiella konsekvenser på längre sikt avseende flöden och försörjning av samhällskritiska varor och tjänster inklusive för det svenska smittskyddet och sjukvården/infektionsbehandlingen. Denna lägesbild behandlar även risker och åtgärder utifrån en ökad internationell smittspridning till fler länder i bl.a. Asien och Europa, samt ett visst antal bekräftade sjuka i Sverige. Lägesbilden behandlar till del även kommunikationsaspekter.

Nationell samlad lägesbild - Coronavirus COVID-19

2020-03-12
Diarienummer: 2020-02734
Kontaktperson: fib@msb.se

Händelsebeskrivning

- Från att till en början ha varit koncentrerat till Kina har spridningen av COVID-19 nått 114 länder och regioner. Italien, Iran och Sydkorea är de länder med högst antal bekräftade fall utanför Kina. Till dags dato beräknas antalet personer som smittats vara över 118,000, varav drygt 4,200 personer har avlidit, enligt WHO (2020-03-11).
- I Italien har restriktioner kring resande och rörlighet införts för hela landet efter att först enbart ha gällt för de mest drabbade regionerna i norr.
- I Sverige har ett antal sjukdomsfall som inte kunnat spåras till någon inresa konstaterats.
- Folkhälsomyndigheten höjde under tisdagen den 10 mars sin bedömning av risken för smittspridning inom Sverige till "mycket hög".
- Folkhälsomyndigheten uppmanar personer med symptom att begränsa sina sociala kontakter.
- Händelseförloppet har lett till omfattande ekonomisk oro och nedgång på världens börser.
- WHO valde den 11 mars att benämna utbrottet av COVID-19 som en pandemi.

MSB:s samlade bedömning

- Folkhälsomyndigheten bedömer i nuläget risken för smittspridning i Sverige som mycket hög. För närvarande finns förmåga att hantera de direkta och indirekta medicinska konsekvenserna av COVID-19, men det kan komma att ändras i takt med att situationen förändras.
- MSB bedömer att COVID-19 på sikt skulle kunna leda till konsekvenser för målen för samhällets säkerhet utöver själva smittspridningen. Bredare och indirekta konsekvenser skulle exempelvis kunna vara begränsningar i tillgång på samhällskritiska varor och tjänster i Sverige. Även på kortare sikt kan brister uppkomma avseende enskilda läkemedel och förbrukningsmateriel inom hälso- och sjukvård.
- Utifrån de underlag som inkommit till MSB är bedömningen att risken för störningar i försörjningen av samhällskritiska varor eller tjänster till Sverige generellt sett är låg på kort sikt men att det råder osäkerhet kring utvecklingen på längre sikt.
- Berörda myndigheter och aktörer i Sverige har vidtagit förberedande åtgärder och påbörjat analyser i syfte att hantera direkta och indirekta konsekvenser av COVID-19. MSB:s bedömning är att detta arbete behöver fortsätta och att särskilt fokus bör läggas på att säkerställa kontinuitet vid personalbortfall, bortfall av nyckelkompetenser samt tillgång till nödvändiga varor och leveranser där behov och efterfrågan förväntas öka till följd av spridningen av COVID-19.

MSB:s bedömning

Konsekvenser för målen för samhällets säkerhet

Störningar i produktions- och leverantörskedjor kan uppstå både på kort och lång sikt vid fortsatt smittspridning eller vid mer omfattande smittskyddsåtgärder. I förlängningen kan sådana störningar i försörjningen av samhällskritiska varor och tjänster påverka målen för samhällets säkerhet. Detta tillsammans med andra faktorer, exempelvis otydlig, motstridig eller inkorrekt information från offentliga aktörer, kan också påverka allmänhetens tillit till expertmyndigheter och samhället i stort.

Liv och hälsa kan hotas av störningar i försörjning av läkemedel och förbrukningsmateriel.

Aktörernas förmåga och uthållighet

Den samlade bedömningen är att det i nuläget finns en förmåga att tillhandahålla samhällskritiska varor och tjänster. Bortfall av nyckelkompetenser, eller omfattande bortfall av personal, kan dock leda till begränsningar i denna förmåga redan på kort sikt. MSB bedömer att samhällets förmåga att hantera ytterligare oönskade händelser har påverkats till följd av de omfattande resurser som nu tas i anspråk i hanteringen av COVID-19. Det föreligger också risker avseende regionernas tillgång till förbrukningsmateriel (inklusive skyddsutrustning och provtagningsmateriel).

MSB bedömer att flertalet myndigheter har tillräckliga resurser att möta informationsbehovet hos allmänhet och media men att situationen hos Folkhälsomyndigheten och regionerna är mer ansträngd.

Behov av åtgärder

MSB har tidigare uppmanat aktörer som bedriver samhällsviktig verksamhet att se över sin kontinuitetshantering med särskilt fokus på personalförsörjning och försörjning av kritiskt materiel. I rapporteringen till MSB framkommer det att flertalet aktörer nu arbetar intensivt med detta. MSB uppmanar aktörerna att fortsätta detta arbete och att även fokusera på att säkerställa kontinuitet inom verksamheter som är beroende av nyckelkompetenser. Särskilt fokus bör läggas på att säkerställa tillgång till förbrukningsmateriel (inklusive skyddsutrustning och provtagningsmateriel) inom regionerna.

Det finns ett stort behov av att tillhandahålla samordnad och kvalitetssäkrad information till allmänhet och till olika samhällsaktörer. MSB delar Socialstyrelsens bedömning om att 1177 behöver bemannas proportionerligt i förhållande till det aktuella behovet och att teknisk infrastruktur anpassas.

Svenskt smittskydd och infektionsbehandling (1/2)

Identifierade risker och konsekvenser

Folkhälsomyndigheten höjde den 10 mars 2020 risken för importfall till Sverige till mycket hög och risken för spridning i Sverige annat än till personer runt enstaka importfall till mycket hög.

Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten uppger, efter en inventering av situationen i regionerna den 27 februari 2020, att det sammanlagda antalet personlig skyddsutrustning räcker till 5806 diagnosbesök och 1444 vårddygn. Flera regioner har rapporterat om brist eller risk för brist på skyddsutrustning och provtagningsmateriel. Flera regioner har också meddelat att beställd utrustning inte levereras. En fjärdedel av regionerna rapporterar om en måttlig påverkan på tillgång till förbrukningsmateriel (inkl. skyddsutrustning), fem procent bedömer påverkan som betydande eller kritisk. Brist på skyddsutrustning kan utgöra en riskfaktor för vårdpersonalen vilket påverkar hälso- och sjukvårdens förmåga att utföra sitt uppdrag. Regionerna rapporterar påverkansgrad utifrån enskilda sjukhusbedömningar, en femtedel av sjukhusen rapporterar om en måttlig sammanvägd påverkan på sjukhusets verksamhet.

I Folkhälsomyndighetens dialog med mikrobiologiska laboratorier som utför diagnostiska analyser har det framkommit att det kan uppstå en möjlig framtida brist på reagenser, och i viss mån även utrustning, för dessa analyser. Även provtagningsmaterial kan komma att bli en bristvara framöver.

Svenskt smittskydd och infektionsbehandling (2/2)

Åtgärder

Folkhälsomyndigheten vidtar utifrån den nya riskbedömningen en ändrad strategi från att skydda landets gränser från COVID-19 till att skydda de mest sårbara grupperna. Även provtagningsindikationen kommer att uppdateras utifrån den nya strategin vilket bland annat innebär att alla misstänkta fall inte ska provtas utan enbart de som löper risk för behov av sjukhusvård.

Regionerna har rapporterat om behov av stöd med att säkerställa utbildning och träning/övning för samtlig, för situationen relevant, hälso- och sjukvårdspersonal över tid. Socialstyrelsen har initierat arbetet med att bemöta behovet av tränad och övad personal för omhändertagande av patient med misstänkt eller bekräftad smitta av COVID-19.

Socialstyrelsen har påbörjat arbetet med inköp av skyddsutrustning och materiel för provtagning genom EU samt på egen hand. Leveranser har börjat inkomma i mindre kvantiteter. Socialstyrelsen har vidare fortsatt arbetet med en fördjupad analys relaterat till omfallsplanering i samverkan med Folkhälsomyndigheten.

Socialstyrelsen har börjat arbeta med kontinuitetsplanering med stöd av MSB:s planeringsstöd för bortfall av personal, varor och tjänster.

Folkhälsomyndigheten beskriver att behovet av personal fortfarande är mycket stort inom samtliga delar av verksamheten, och att man arbetar kontinuerligt för att omfördela resurser inom myndigheten och prioritera mellan olika verksamheter. Kontakter med andra myndigheter för inlåning av personella resurser är initierade. Även rekrytering kommer att genomföras för att förstärka bemanningen och öka uthålligheten.

Folkhälsomyndigheten framför behov av resursförstärkning för att möta kommunikationsbehoven. De bedömer också att landets smittskyddsläkare behöver motsvarande resursförstärkning. Flertalet regioner har rapporterat att kommunikationsinsatserna som krävs av regionerna är extremt resurskrävande.

Flertalet regioner har rapporterat om en fortsatt hög belastning på 1177 Vårdguiden som ska ge råd och vidare hänvisning till personer som misstänker att de kan vara smittade av COVID-19. Socialstyrelsen ser behov av att 1177 bemannas proportionerligt i förhållande till det aktuella behovet och att teknisk infrastruktur anpassas.

Försörjning av samhällskritiska varor och tjänster

Identifierade risker

De tillfrågade myndigheterna (undantaget Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen) bedömer att bristsituationer inte kommer uppstå på kort sikt avseende tillgången på de samhällskritiska varor och tjänster som faller inom de olika myndigheternas ansvarsområden. Vissa myndigheter påtalar dock att de ser indikationer på begränsningar i tillgång inom vissa produktkategorier, bland annat till följd av minskad import från Kina och ökad efterfrågan globalt på grund av det pågående utbrottet.

Störningar bedöms kunna uppstå vid omfattande bortfall av personal, eller vid bortfall av nyckelkompetenser, även på kort sikt.

En långvarig situation med omfattande personalbortfall och påverkade handels- och logistikflöden skulle kunna få negativa konsekvenser för upprätthållandet av försörjning av samhällskritiska varor och tjänster.

En ytterligare faktor som flera myndigheter påtalar är den egna verksamhetens beroenden av andra samhällsviktiga verksamheter, så som elförsörjning, försörjning av livsmedel och vatten samt allmänna transporter och barnomsorg.

Potentiella konsekvenser

Omfattande personalbortfall, eller bortfall av nyckelkompetenser, kan leda till störningar i transportsystemet, leverantörsflöden samt drift och underhåll av teknisk infrastruktur. Störningar inom ett specifikt område kan påverka samhället i stort.

Vidtagna och planerade åtgärder

I underlagen till MSB framkommer det att flertalet aktörer nu arbetar intensivt med tidigare identifierade åtgärder. Åtgärder som vidtagits kopplat till att förhindra smittspridning och säkerställa personalförsörjning innefattar bl.a. förbud att ta in besökare i lokaler för kritisk verksamhet, begränsningar i resor och deltagande i fysiska möten, ökat distansarbete hemifrån samt översyn av arbetssätt vid exempelvis kontrollarbete ute i fält.

Flera myndigheter rapporterar att de ser över sin kontinuitetshantering med särskilt fokus på försörjning av personal och materiel. Myndigheterna har påbörjat arbete med att identifiera verksamhetskritiska funktioner, ta fram eller se över kontinuitets- och pandemiplaner, scenarioarbete/checklistor för ett förvärrat läge, planering för att kunna omfördela materiel och personal vid behov, samt översyn och extra beställningar av verksamhetskritiska komponenter och varor.

Kommunikation

Identifierade risker

Utifrån de underlag som MSB fått in framkommer att det finns ett stort behov av information till allmänheten och till olika samhällsaktörer för att kunna svara på frågor, ge råd och vidta åtgärder för att hindra smittspridning. Informationen behöver utgå från aktuellt kunskapsläge hos berörda myndigheter. Det har identifierats utmaningar i kommunikationen med allmänheten, bl.a. kopplat till diskrepanser mellan å ena sidan expertmyndigheternas bedömningar och å andra sidan bilden hos media och allmänhet. Vissa aktörer väljer att vidta mer omfattande åtgärder än det som rekommenderas av expertmyndigheterna, vilket riskerar leda till att information från olika myndigheter kan upplevas som icke samordnad och i vissa fall motsägelsefull.

Potentiella konsekvenser

Myndighetsinformation som upplevs som motsägelsefull riskerar att urholka allmänhetens förtroende för de råd som ges av expertmyndigheter i syfte att förhindra smittspridning och undergräva förtroendet för samhällets hantering av händelsen. Vidare konsekvenser kan omfatta begränsad följsamhet hos allmänhet och enskilda samhällsaktörer för de råd och rekommendationer som lämnas av ansvariga myndigheter.

Behov av åtgärder

Det är angeläget att myndigheter gör gemensamma riskbedömningar och kommunicerar likalydande råd så att den information som myndigheterna lämnar är samordnad, konsekvent och lätt att förstå för alla delar av samhället.

Överlag rapporterar myndigheterna (undantaget Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen) att de har tillräcklig förmåga att möta informationsbehovet hos allmänhet och media.